

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента
Ящука Сергія Миколайовича на дисертаційне дослідження

Титової Наталії Михайлівни

«ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі
спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження

Дисертаційне дослідження Н.М. Титової присвячена виключно актуальній темі – проблема вдосконалення та якісної організації професійної підготовки педагогічних кадрів, зокрема майбутніх педагогів професійного навчання

В сучасних умовах, коли суспільство постійно потребує особистостей з одного боку з активною життєвою позицією, гнучкістю та варіативністю для опанування можливих змін, постійним розвитком, з іншого, – цільністю особистості, вираженою індивідуальністю, особистісною персоналізацією, у цьому контексті зростає роль психолого-педагогічної підготовки фахівців загалом і науково-педагогічних працівників зокрема.

Сучасні тенденції вимагають від фахівця не тільки виконання професійних функцій, а і становлення його як суб'єкта професійної діяльності, який несе відповідальність за результати своєї діяльності, усвідомлює цілі, здатний самостійно приймати рішення, прагне до саморозвитку та самовдосконалення у професійній сфері. Науковці прагнуть підготувати високопрофесійного фахівця, і результатом цього процесу є становлення не лише «особистості знаннєвої» через звернення до сфери її досвіду та когнітивної сфери, але і компетентної – через розвиток особистісно-психологічних якостей, на що й покликане дисертаційне дослідження Наталії Михайлівни.

Відтак, актуальність проблеми, до якої звернулася Титова Наталія

Михайлівна є очевидною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Оцінюючи дисертаційне дослідження Н.М. Титової варто зазначити, що структурно робота є обґрунтованою, логічно побудованою, а її складові – взаємопов'язаними. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (443 найменування), 18 додатків, 14 таблиць і 29 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 495 сторінок, серед них 360 – основний текст. Структура дисертації підпорядкована логіці наукового пошуку.

Автором чітко визначена мета дисертаційного дослідження, яка полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад досліджуваного процесу, розробці й експериментальній перевірці системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Як засвідчує аналіз дисертаційного дослідження, науковий апарат визначено коректно, він відповідає вимогам до такого рівня робіт і є достатнім для розв'язання окреслених дисертантом семи завдань, які послідовно демонструють розгортання етапів теоретико-методологічного дослідження. Прослідковується відповідність мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження задекларованій темі. Успішність виконання завдань дослідження передбачає можливість підвищення результативності підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

У тексті й висновках дисертаційної роботи простежується процес поетапного виконання завдань з реалізації мети дослідження.

Наукові положення, висновки та результати базуються на ґрунтовному аналізі досліджень науковців стосовно методологічних засад сучасної філософії освіти, концептуальних ідей професійної педагогіки, сучасних дидактичних ідей вдосконалення змісту, методів та форм навчання майбутніх педагогів професійного навчання, заснованих на компетентнісному, діяльнісному,

особистісно зорієнтованому, акмеологічному, аксіологічному, системному та синергетичному підходах.

Концепція дослідження Наталії Михайлівни Титової відзначається цілісністю і логічністю формулювання. Задекларовані положення розробленої концепції дисертантка детально обґрунтовує й продуктивно реалізує на всіх етапах роботи. В основу концепції покладено сукупність теорій пізнання, методологічних підходів й теоретичних положень; а її реалізація у контексті досліджуваної проблеми відбувається на основі підходів транспарентності, партисипатії та диверсифікації освітнього процесу.

Обґрунтованість наукових результатів роботи забезпечено шляхом ретельного добору методів дослідження. Справляє позитивне враження грамотне використання теоретичних методів дослідження, емпіричних, загальнонаукових та конкретно-наукових методів, а також статистичних методів. Використані методи взаємодоповнювали один одного, уможливлуючи комплексне пізнання предмета дослідження.

Викликає схвалення широка апробація результатів дослідження на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях. Пропозиціям, розробкам та висновкам, які представлені в дисертації властива повнота та логічність викладу, достатній рівень обґрунтованості й достовірності.

З багатьох можливих підходів до питань підготовки майбутніх педагогів професійного навчання дисертанткою обрано розробку та упровадження моделі системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, справедливо вважаючи, що комплекс її підсистем: аксіологічно-цільової, змістовно-функціональної, професійно-формуванняльної, інформаційно-методичної, процесуально-моніторингової, релевантної, які пов'язані між собою зовнішніми та внутрішніми зв'язками дозволить підвищити якість психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.

Заслуговує на схвалення визначення власних наукових положень Н.М. Титовою на підставі достаньо глибокого вивчення наукової літератури відповідно до філософського, соціологічного, психологічного,

культурологічного та психолого-педагогічного контекстів досліджуваної проблеми. Цілком справедливо авторка підкреслює необхідність звернення до таких понять «психолого-педагогічна підготовка», «психолого-педагогічна компетентність». Саме тому дисертантка не вдається до повторення вже відомих позицій щодо генези наукових поглядів становлення поняття «психолого-педагогічна підготовка», а визначає найбільш важливі аспекти досліджуваного феномену відповідно до завдань дисертаційного дослідження та формує авторські твердження понять «психолого-педагогічна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання», «спеціальна психолого-педагогічна фахова компетентність».

Так, здобувач при розкритті сутності «психолого-педагогічна підготовка» здійснила ґрунтовний аналіз з різних галузей знань: педагогіки (ст. 44-48), психології (ст. 49-50) та розкрила авторське бачення досліджуваного поняття.

Позитивну оцінку заслуговує розкриття автором підрозділу 1.3. «Досвід професійної освіти і навчання у країнах Європейського Союзу», в якому авторка здійснила теоретичний аналіз результатів наукових досліджень дослідників до провадження професійної освіти та навчання в зарубіжних країнах (Велика Британія, Німеччина, Франція, Швеція, Данія, Нідерланди, Польща).

Чимало цінних напрацювань містить другий розділ «Інновації у психолого-педагогічній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання», де дисертанткою обґрунтовано значення інноваційних підходів на сучасному етапі інтеграції вищої світи України до загальноєвропейського освітнього простору, обґрунтовано зміст і значення інноваційних підходів, що становлять основу концепції психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання – транспарентний (основні характеристики в освіті – прозорість, публічність, гласність, доступність, підзвітність, відкритість), партисипативний (модифікує стиль поведінки працівника освіти та спрямовує на подолання традиційної авторитарної системи відносин між

викладачем та студентом в освітньому середовищі) та диверсифікаційний (передбачає аналіз наявних можливостей закладу вищої освіти у забезпеченні різноманіття, різнобічності й варіативності освітнього процесу за рахунок ускладнення внутрішньої інфраструктури вищої освіти).

Беззаперечно цінним є матеріал дисертаційного дослідження третього та четвертого розділів, в якому дисертанткою на основі результатів аналізу наукових праць дослідників та власного педагогічного досвіду обґрунтовано науково-методичні аспекти поглиблення змісту психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у ЗВО, що передбачає організацію пізнавальної діяльності студентів як послідовне дослідження системного об'єкта, яке в результаті утворює систему формування спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання та схарактеризована у вигляді моделі системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Спроектowana модель системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання потрактовується як взаємозалежний і взаємообумовлений комплекс підсистем: аксіологічно-цільовий, змістовно-функціональний, професійно-формуvalьний, інформаційно-методичний, процесуально-моніторинговий, релевантний, які пов'язані між собою зовнішніми та внутрішніми зв'язками організаційно-педагогічних умов.

Особливу значущість має п'ятий розділ дисертації «Дослідно-експериментальна перевірка системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання», де переконливо доводиться необхідність системного підходу до організації системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання через сукупність таких рівноправних і взаємопов'язаних підсистем: аксіологічно-цільової, змістовно-функціональної, професійно-формуvalьної, інформаційно-методичної, процесуально-моніторингової, релевантної.

Експериментально-дослідна верифікація, на основі етапів педагогічного

експерименту – аналітично-мотиваційного, функціонально- констатувального, формувального та контрольного, підтвердила ефективність розробленої моделі системи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, результати якої свідчать, що відбулася позитивна динаміка у сформованості високого та достатнього рівнів спеціальної психолого-педагогічної фахової компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в експериментальних групах.

Поставлена мета, сформульовані завдання дослідження розв'язані автором досить глибоко і доказово.

На особливу увагу заслуговує зміст додатків до дисертаційного дослідження, в яких представлено чималий фактологічний матеріал, що висвітлює всі сторони означеного дослідження та унаочнює окремі його етапи й результати.

Вірогідність здобутих результатів забезпечується методологічною обґрунтованістю вихідних позицій дисертаційного дослідження, опорою на сучасні досягнення психолого-педагогічної науки, використанням комплексу взаємодоповнюючих методів теоретичного й експериментального пошуку, адекватних предмету, меті та завданням дослідження.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Упровадження одержаних результатів у практику роботи навчальних закладів переконує, що вони мають теоретичну цінність і реальну практичну значущість.

Основні положення та результати дослідження висвітлено в 50 публікаціях, серед них 2 монографії (одноосібна та колективна наукометрична); 15 статей у наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки; 9 статей у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних; 4 статті у збірниках матеріалів конференцій, 8 освітньо-професійних комплексів, 7 навчальних програм.

Публікації повністю висвітлюють основні наукові положення дисертації,

зокрема ті, які автор виносить на захист. Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам щодо дисертаційних робіт, поданих на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук, зокрема, пунктам 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами).

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою, змістом та оформленням він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату дисертації відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Н.М. Титовою дисертаційного дослідження. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Представлені положення можуть бути використані у практиці підготовки майбутніх педагогів професійного навчання зі спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями: готельно-ресторанна справа, харчові технології, технології виробів легкої промисловості, дизайн, деревообробка, документознавство, економіка, туризм)» у закладах вищої освіти, на курсах підвищення кваліфікацій вчителів та майстрів виробничого навчання для закладів професійної освіти.

Вважаємо, що викладені вище міркування надають достатніх підстав для узагальненого висновку, що дисертація Н.М. Титової є актуальною, відповідає соціальному замовленню, цінною в теоретичному й практичному плані, відзначається новизною, самостійністю наукового пошуку та узагальнення.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне, на наш погляд, зазначити наступні дискусійні положення та побажання до поданого наукового дослідження:

1. Відповідно до сучасних вимог оформлення дисертацій (наказ МОН України № 40 від 12.01.2017 року) не є обов'язковим формулювати

гіпотезу дослідження, яка представлена в авторефераті на с. 6 та дисертації с. 34.

2. Не зовсім є зрозумілим відсутність у науковому дослідженні Титової Н.М. такої популярної й затребуваної спеціалізації «Комп'ютерні технології» спеціальності 015 «Професійна освіта».
3. У розділі II «Інновації у психолого-педагогічній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання» п. 2.4 «Диверсифікаційний підхід у підготовці майбутніх педагогів професійного навчання» варто було б конкретизувати диверсифікацію у контексті саме психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання.
4. У розділі IV «Організаційно-педагогічне забезпечення психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання» на с.25 автореферату та с. 306 не в повній мірі деталізовано процедура «заохочення здобувачів освіти до саморозвитку за допомогою механізму самооцінювання», варто представити дані аспекти ґрунтовніше.
5. Загальні висновки дисертації дещо переобтяжені і потребують конкретики та стислого викладу основного змісту наукового дослідження.

Висловлені зауваження та побажання не є принциповими для загальної позитивної оцінки дисертації, зауваження спрямовані на вдосконалення дисертаційної роботи і суттєво не впливають на загальний рівень виконаного дослідження.

Загальні висновки і оцінка дисертації

В цілому, аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих наукових праць Титової Наталії Михайлівни дає підставу зробити такий висновок.

З огляду на актуальність дослідження, масив і цінність напрацьованих результатів, важливість і новизну теоретичних й практичних висновків, можна вважати, що дисертаційне дослідження на тему «Теоретичні і методичні засади психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного

навчання» повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (з урахування змін від 19.08.2015 року), а її автор Титова Наталія Михайлівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальностей 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри професійної освіти
та технологій за профілями
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини

С.М. Ящук

Підпис офіційного опонента
Ящука С.М. засвідчую ректор,
доктор педагогічних наук, професор

О.І. Безлюдний